

СТРУКТУРА ФАХОВОЇ ПРАКТИКИ, ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Стаття присвячена питанню місця та структури фахової практик, як складової частини у підготовці майбутніх вчителів природничих дисциплін. Визначено та описано завдання фахової практики

Ключові слова: фахова практика, структура фахової практики, завдання фахової практики

Статья посвящена вопросу места и структуры профессиональной практики как составной части в подготовке будущих учителей естественных дисциплин. Определено и описано задание профессиональной практики

Ключевые слова: профессиональная практика, структура профессиональной практики, задания профессиональной практики.

The article is devoted the question of place and structure of professional practice, as component part in preparation of future teachers of natural disciplines. Certainty and the task of professional practice is described

Keywords: professional practice, structure of professional practice, task of professional practice.

Постановка проблеми: Професія педагога. з опадом на її залежність від індивідуальних якостей учителя, його вміння постійно навчатися і самовдосконалюватися. вимагає оптимального поєднання теоретичної і практичної підготовки. Практика виявляє здібності студентів до систематизації та упорядкування навчального матеріалу, забезпечує розвиток практичних умінь і навичок дослідницької роботи з учнями, формує позитивне ставлення майбутніх педагогів до цього виду діяльності.

Метою даної статті є визначення місця фахової практики в системі підготовки майбутніх вчителів природничих дисциплін, розкриті її завдань та поетапності проведення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У психолого-педагогічній літературі роль педагогічної практики у формуванні професійних умінь розкрито багатьма вченими. Як складову навчально-виховного процесу вищого навчального закладу розглядають педагогічну практику такі вчені як Д. Мазоха [3]. М. Фіцула [7]. Зокрема, М. Фіцула підкреслює, що: «діяльність студентів під час педпрактики є аналогом діяльності вчителя, адекватна змісту та структурі педагогічної діяльності [7, с.61].

Педагогічну практику розглядають як ланку, що з'єднує теоретичну підготовку студента і його майбутню професійну діяльність О. Абдуліна, З. Васильєва. Зокрема, О. Абдуліна зазначає, що: у процесі теоретичного навчання діяльність студентів із засвоєння педагогічних ікень, умінь і навичок організована у тісному зв'язку з темами теоретичного курсу. З огляду на це, у процесі педагогічної практики теоретичні знання в нових умовах, з метою вирішення конкретних завдань.

Н. Негруца вважає, що педагогічна практика є найважливішим компонентом практичної підготовки студентів. у холі якої вони готуються до самостійної роботи на посаді вчителя, набувають досвіду організаційної та виховної роботи в колективі, поглиблюють і закріплюють теоретичні знання і практичні навички за спеціальністю. [4. с-258-261]

Л. Комаровська [2. с.82-92], І. ХарламовІ. [с.72-78] розглядають педагогічну практику, як складову психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів, у процесі якої наш оволодівають необхідними вміннями та навичками. І. Харламов, підкреслює що практика, в різних своїх виявах, вважається одним з основних компонентів професійної підготовки вчителя [8. с.72-781]

В. Сімонов наголошує, що педагогічна практика створює умови для усвідомлення студентом для чого він іде на урок; яким способом і наскільки ефективно майбутній педагог може мопс управляти навчально-пізнавальною діяльністю; яким повинен бути учитель, як професіонал, що треба робити для удосконалення майбутньої професійної діяльності [6.с.5] Підсумовуючи вищесказане можна зробити висновок, що педагогічна практика є важливою ланкою в системі професійної підготовки майбутніх учителів у ході якої

спостерігаються поєднання теоретичної та практичної підготовки студентів, формування професійних умінь та навиків, набувається власний досвід педагогічних навиків.

У положенні про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (Затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 № 93 , із змінами внесеними згідно наказом Міністерств освіти від 20.12.94 № 351 наказом зазначено, що: практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах і проводиться на оснащених відповідним чином базах навчальних закладів, а також на сучасних підприємствах і в організаціях різних галузей господарства, освіти, охорони здоров'я культури, торгівлі і державного управління.

Залежно від напрямів підготовки, конкретної спеціальності студентів практика може бути: навчальною, навчально-виробничою, педагогічною, фаховою, науково-дослідною (перед написанням магістерської, дипломної, бакалаврської робіт), асистентською. Перелік усіх видів практик для кожної спеціальності, їх зміст, форми, тривалість, терміни проведення визначаються навчальними планами факультетів, інститутів.

Навчальна практика має на меті узагальнити, систематизувати набуті студентами теоретичні знання, виробити вміння та навички застосування їх на практиці. Мета навчальної практики реалізується шляхом ознайомлення зі змістом і формами роботи на базі практики та виконання конкретних завдань, передбачених програмою практики. Навчальна практика є частиною освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, вона проводиться на 1-3 курсах.

Навчально-виробнича практика проводиться на 3-4 курсах. Даний вид практики покликаний сформувати професійні вміння, навички приймати самостійні рішення на певних ділянках роботи (або з конкретних питань) в реальних виробничих умовах шляхом виконання окремих функцій і завдань, властивих майбутній професії.

Педагогічна практика це - спосіб вивчення навчально-виховного процесу в процесі безпосередньої участі в ньому практикантів [1, с.-165].

Педагогічна практика є складовою частиною навчально-виховного процесу. Вона забезпечує поєднання теоретичної підготовки майбутніх учителів з їх практичною діяльністю, сприяє формуванню творчого ставлення до педагогічної праці, визначає ступінь професійної здатності та рівень педагогічної спрямованості.

Даний вид практики проходять студенти всіх напрямів підготовки та спеціальностей, які передбачають присвоєння фахівцю кваліфікації вчителя. Педагогічну практику проходять студенти освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр (на 4 курсі) та спеціаліст (на 5 курсі) відповідних напрямів підготовки і спеціальностей.

Метою педагогічної практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддям праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття Самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творче їх застосування в практичній діяльності [5]. Педагогічна практика є не тільки основною складовою професійної підготовки майбутнього педагога та організаційною формою, але повинна бути поетапною і неперервною з удосконаленням рівня професійності, педагогічної майстерності і творчості.

Вище розглянуті види практик передбачають набуття студентами досвіду професійно- педагогічної діяльності відповідно до здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня, але не забезпечують формування у студентів практичних умінь та навичок з організації дослідницької діяльності школярів на навчально-дослідницькій земельній ділянці, у куточку живої природи, під час постановки польових та демонстраційних дослідів, а також не ознайомлюють з методикою проведення екскурсій у природу.

Головна роль тут відводиться саме фаховій практиці, на якій студенти безпосередньо ознайомляться з вищезазначеними видами діяльності.

Отже, проаналізувавши літературні джерела, ми дійшли до висновку, що професійна підготовка майбутніх вчителів базується в основному на

педагогічній практиці, проте жодне дослідження не розкриває зазначену підготовку в процесі фахової практики в ході якої студенти набувають спеціалізованих знань, умінь та навичок з певного предмету, у нашому випадку - з біології та хімії, які в подальшому будуть необхідні під час роботи у школі та інших навчальних установах.

Метою фахової практики є: закріпити, розширити та поглибити знання студентів з теоретичного курсу з метою реалізації завдань освіти щодо посилення практичної спрямованості навчального процесу, виявлення обдарованих та креативних студентів, інтелектуальний розвиток особистості, залучення студентів до поглибленого вивчення предметів та проведення науково-дослідних та пошукових робіт.

Виходячи зі сформульованої мети, ми визначили завдання практики:

1. завдання спрямовані на розвиток особистісно-професійних умінь та якостей.
2. завдання спрямовані на ознайомлення студентів з методикою проведення польових досліджень та обробкою результатів;
3. завдання що безпосередньо стосуються польових досліджень;
4. завдання які передбачають проведення виховної роботи в студентському колективі;

До першої групи завдань ми відносимо такі:

- Поглиблення й удосконалення теоретичних знань та встановлення їх зв'язку з практичною діяльністю.
- Закріплення і поглиблення знань, отриманих при проходженні теоретичного курсу.
- Формування у студентів творчих підходів до педагогічної діяльності.
- Формування професійних умінь: гностичних, емоційно-вольових, когнітивних, методичних, організаційних, рефлексивних, оцінних, креативних.
- Формування у студентів творчих підходів до педагогічної діяльності.
- Створення умов для розвитку здібностей студента з метою формування його власного стилю професійної діяльності.

До другої групи завдань ми відносимо такі:

- Познайомити студентів з методикою постановки та проведення польових та демонстраційних дослідів, які можна використовувати при роботі в школі та позашкільних установах еколого-натуралістичної спрямованості.

- Оволодіти методикою проведення, екскурсій у природу.

- Закріплення і поглиблення знань, отриманих при проходженні теоретичного курсу.

До третьої групи ми визначили такі завдання:

- Ознайомлення з типовими та рідкісними представниками флори та фауни своєї місцевості.

- Отримання навичок збирання і виготовлення колекцій, необхідних для наукової і навчальної роботи.

- Отримання практичних навичок по організації куточка живої природи і спостереження за тваринами.

- Отримання практичних умінь і навичок дослідницької роботи.

- Отримання навичок використання визначників.

- До четвертої групи ми визначили такі завдання:

- Уміння підбирати методи навчання і виховання, види занять, а також їх матеріальне і методичне забезпечення;

- Ознайомлення з основними вимогами і правилами ведення наукового дослідження фауни та флори, охорони і відтворення тваринного та рослинного світу.

- Розвиток спостережливості, вміння аналізувати, формувати навички самостійної творчої роботи.

Таким чином, фахова практика збагачує звання студентів тим, що неможливо вивчити у лабораторних умовах та під час лекційного курсу. Саме тому фахова практика є важливою та невід'ємною складовою частиною підготовки майбутніх вчителів природничих дисциплін, головним завданням якої є підготовка студентів до їх майбутньої педагогічної діяльності.

У системі підготовки випускників природничо-географічних факультетів фахова практика є продовженням лекційного курсу та практичних занять і безпосередньо підпорядковується завданням підготовки учителів природничо-

географічних факультетів. Практика проводиться в кінці навчального року, починаючи з першого і закінчуючи п'ятим курсом, не враховуючи четвертого (на четвертому курсі проводиться педагогічна практика). Структуру фахової практики можна представити у вигляді такої таблиці (таблиця 1).

Таблиця 1

Структура фахової практики у підготовці майбутній вчителів природничих дисциплін

Спеціальності														
Географія і біологія		Географія і екологія		Географія і економіка		Хімія і екологія		Хімія і Біологія		Біологія і хімія		Хімія і інформатика		
Перший курс														
Назва практики	Кількість годин	Назва практики	Кількість годин	Назва практики	Кількість годин	Назва практик и	Кількість годин	Назва практик и	Кількість годин	Назва практик и	Кількість годин	Назва практик и	Кількість годин	
Тпографічна	10	Екологія	5	Геологія	5	Екологічна практика	24	Екологія	12	Ботаніка	10			
Ботаніка	5	Гідрологія	5	Гідрологія	5			Зоологія	5	Зоологія	10			
Зоологія безхребетних	5	Біологія	5	Топографія	10			Ботаніка	5					
Геологія	5	Геологія	5	Екологія	5									
Гідрологія	5	Топографія	10	Метеорологія	6									
Метеорологія	6	Метеорологія	6											
Другий курс														
Географія ґрунтів	5	Геоморфологія	5	Природна географія Поділля	5	Екологія	14	Зоологія хребетних	5	Ботаніка	10			
Природна географія Поділля	5	Екологія людини	5	Геологія	5			Ботаніка	5	Зоологія хребетних	10			
Ботаніка	5	Географія ґрунтів	5	Географія ґрунтів	5									
Зоологія	5	Природна географія Поділля	5	Геоморфологія	5									
Геоморфологія	5	Геоекологія	5											
Осіня - фенологічна практика (фенологічні спостереження)														
Третій курс														
Комплексна з географічних дисциплін та шкільного туризму(фізична географія)	16 2	Комплексна з географічних дисциплін та шкільного туризму(фізична географія)	16 2	Комплексна з географічних дисциплін та шкільного туризму(фізична географія)	16 2	Екологічна	6	Технологічна	24	Основи с/г	6	Обчислювальна	6	
Практика з технікою економічного виробництва	6	Практика з технікою економічного виробництва	6	Практика з технікою економічного виробництва	6	Технологічна	12	Фізіологія рослин	6	Фізіологія рослин	12	Технологічна	22	
Фізіологія рослин	6	Практика з економічних дисциплін	6	Практика з економічних дисциплін	6					Фізіологія рослин	12			
Четвертий курс (педагогічна практика)														
П'ятий курс														
Комплексна з географічних	14	Комплексна з	14	Комплексна з	14	Комплексна	14	Комплексна	14	Технологічна	7	Комплексна	14	

дисциплін (економічна географія)		географіч них дисциплін (економіч на географія)		географіч них дисциплін (економіч на географія)		практик а з хімічни х дисцип лін.		практик а з хімічни х дисцип лін			практик а з хімічни х дисцип лін	
										Практи ка з біологіч ної та соціаль ної екології	7	

Висновок. Фахова практика посідає вагоме місце у системі підготовки майбутніх вчителів природничих дисциплін. Вищезазначена практика є продовженням теоретичного курсу підготовки спеціалістів в ході проведення якої студенти закріплюють та поглиблюють теоретичні знання, а також набувають навичок практичної роботи. Таким чином узгодженість теоретичних і практичних дій під час підготовки майбутніх вчителів природничих дисциплін, систематичність і наступність у змісті, прийомах та методах навчання забезпечують цілісність навчально-виховного процесу, в результаті якого студенти отримують ґрунтовну базу теоретичних знань та практичних навичок роботи з фахових дисциплін.

Література:

1. Каиров А.И. Педагогический словарь в двух томах/ А.И. Каиров, И.К. Гончаров/ Академия педагогических наук РСФСР М.: 1960.-С. 165.
2. Комаровская Л. В. Роль педагогической практики в совершенствовании профессиональной подготовки молодых специалистов / Л. В. Комаровская// Психолого-педагогическис вопросы организации учебнодоспитательного процесса: Сб. статей. - Томск: Томский университет, 1981.-С 82-92.
3. Мазоха Д.С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): / Д.С. Мазоха //Навчальний посібник. — Київ: Центр навчальної літератури, 2005. —168 с
4. Негруца Н. А. Роль і місце практики в професійній освіті / Н. А. Негруца // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: 36. наук, праць / Редкол.. І. А. Зязюн (голова) та ін.. -К. Вінниця: ДОВ Вінниця. 2000. - С. 258-261.
5. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. - Міністерство освіти України. Збірник законодавчих та

нормативних актів про освіту. - Вип.І. - Київ. 1994. - С. 139-152.

6. Симонов В.П. Психологическая практика в школе. / ВЛ. Симонов //Уч.-мет.психология. - М.:Московский психолого-социальный Институт. 2000.-178 с.